

Polska na tle gospodarki europejskiej: doświadczenie, stan, perspektywy

Leszek Balcerowicz

grudzień 2014

1. Socjalizm jako system instytucjonalny
2. Ekonomiczne koszty socjalizmu
3. Różnice w ewolucji systemów politycznych i gospodarczych
4. Wyniki ekonomiczne po socjalizmie
5. Wyniki nieekonomiczne po socjalizmie
6. Obserwacje i wnioski

1. Socjalizm jako system instytucjonalny

1. Monopol sektora publicznego
2. Gospodarka planowa
3. System niedemokratyczny (demokratyczny socjalizm jest niemożliwy)
4. Długa lista “przestępstw przeciw socjalizmowi” (w odróżnieniu od przestępstw przeciw innym, prywatnym osobom)

Innymi słowami: socjalizm charakteryzował się:

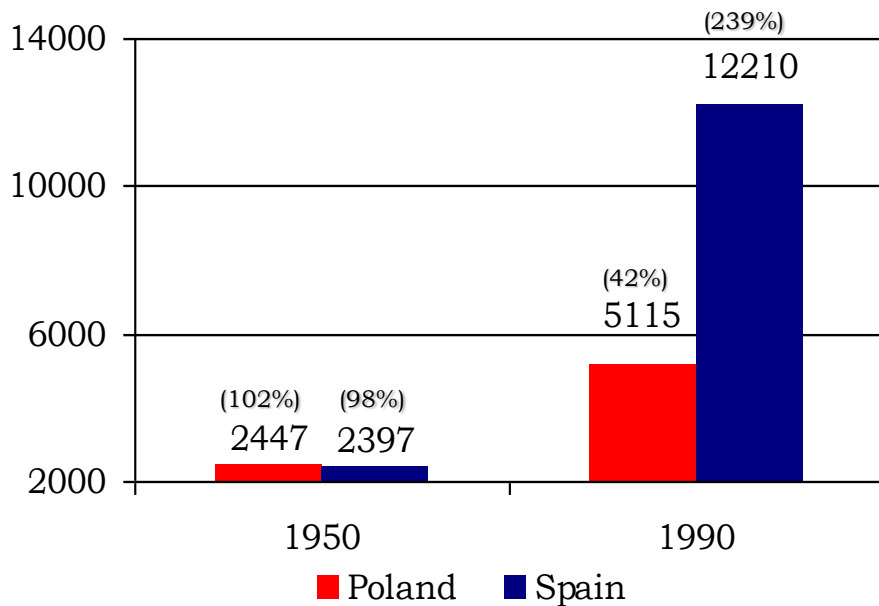
- a) Słabymi instytucjami napędzającymi: odpowiedzialnymi za spadające tempo wzrostu gospodarczego w dłuższym okresie (marnotrawstwo, niski poziom innowacyjności)
- b) Słabe lub nie istniejące instytucje kontrolujące: odpowiedzialne za katastrofalną politykę, która powodowała głęboki spadek PKB, a czasami populacji (stalinizm, maoizm)

2. Ekonomiczne koszty socjalizmu

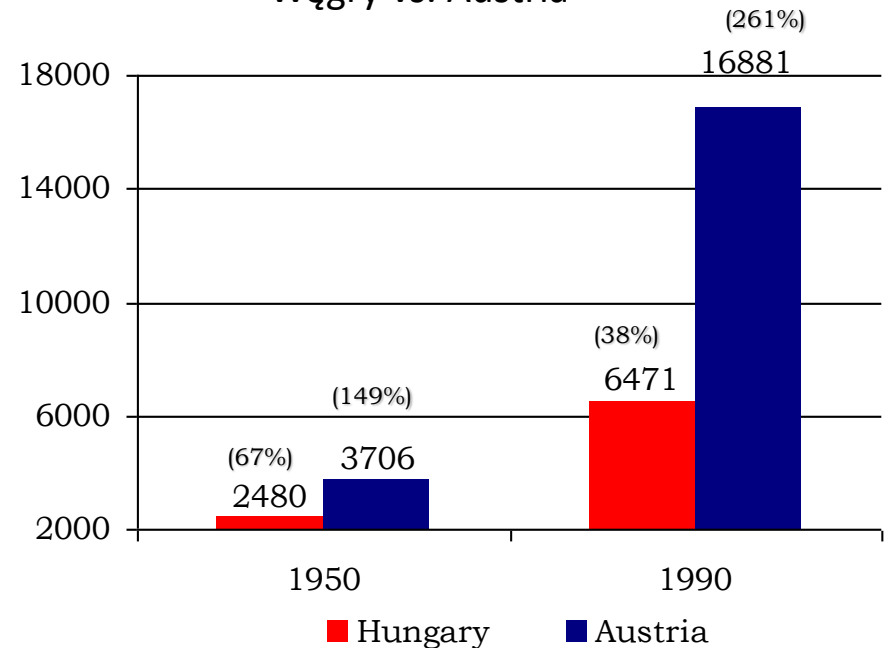
Dystans między krajami realnego socjalizmu a Europą Zachodnią zdecydowanie się powiększył:

PKB per-capita (w dolarach międzynarodowych z 1990) w 1950 i 1990:

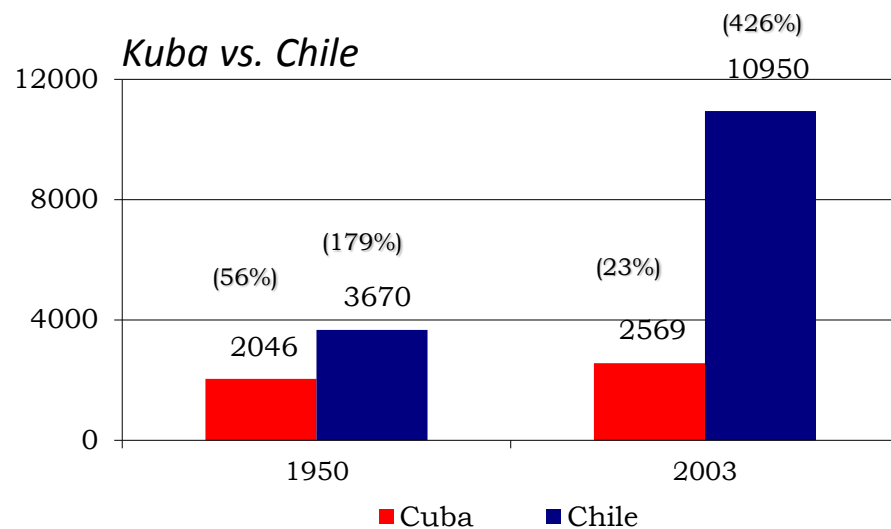
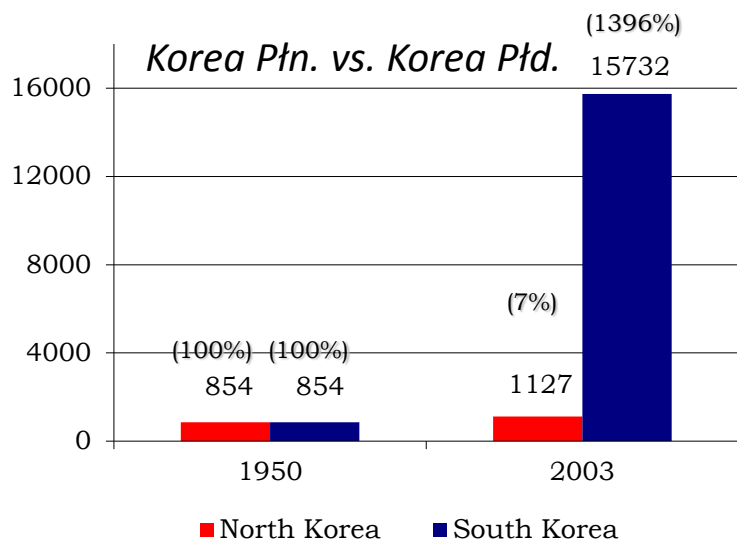
Polska vs. Hiszpania

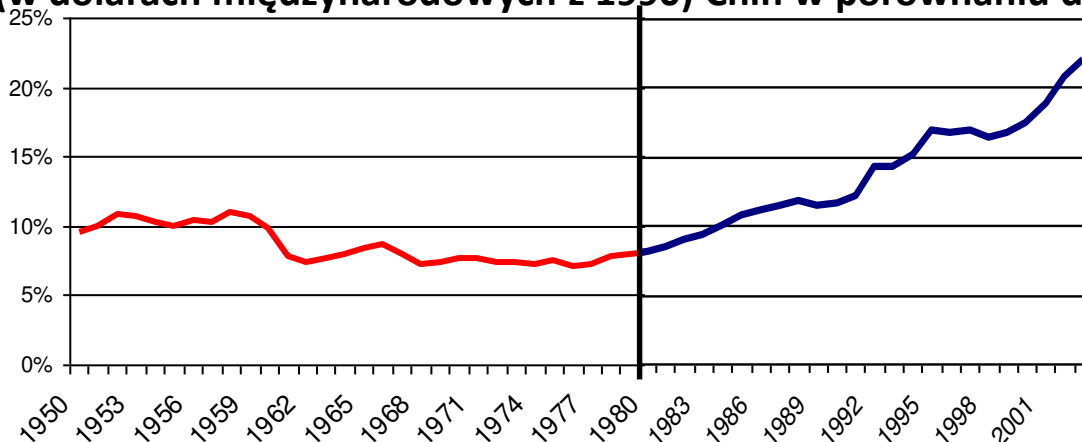
Węgry vs. Austria

PKB per-capita (w dolarach międzynarodowych z 1990) w latach 1950 i 2008

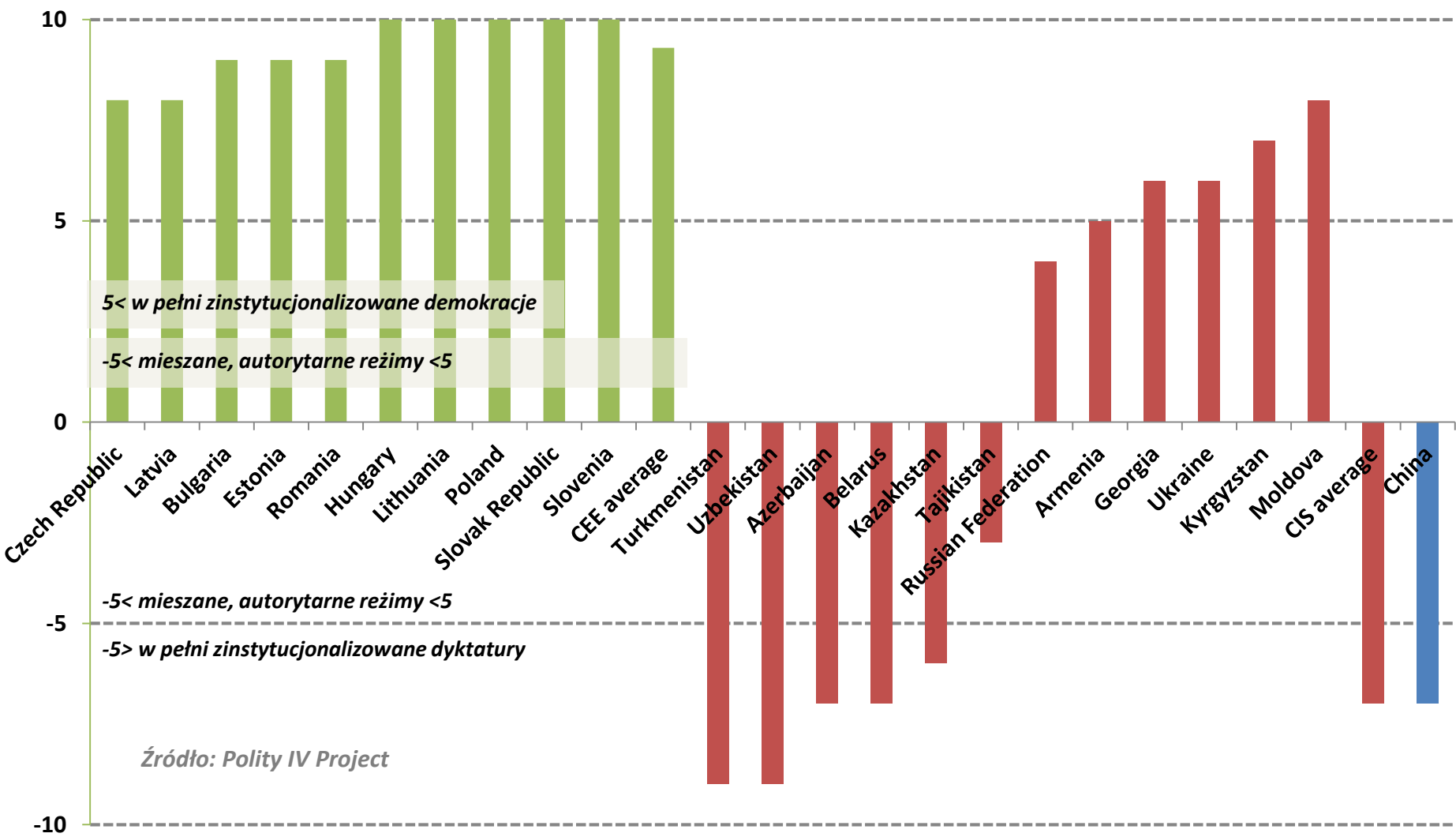

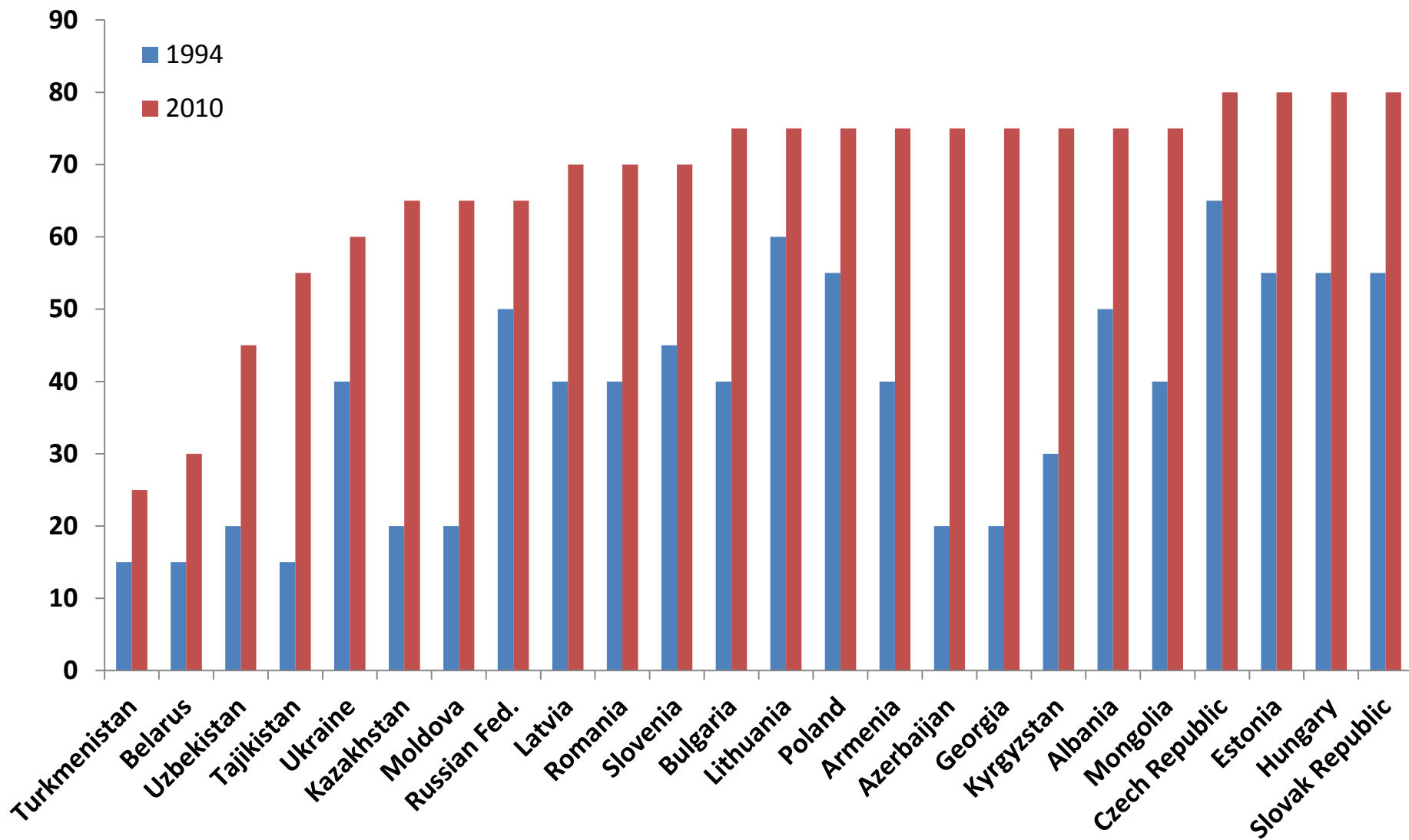
PKB per-capita (w dolarach międzynarodowych z 1990) Chin w porównaniu do Europy Zachodniej

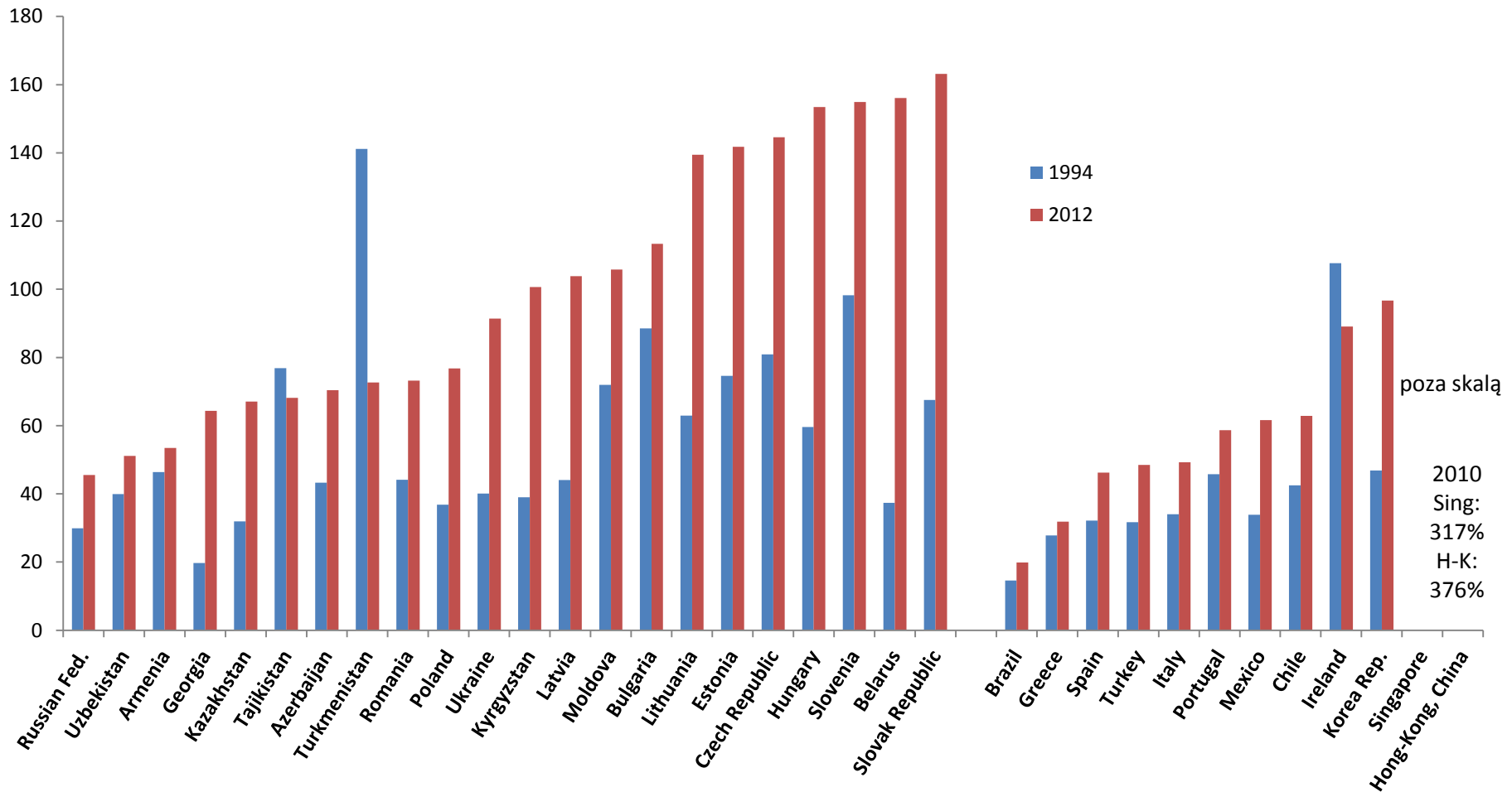

(Europa Zachodnia = 100%)

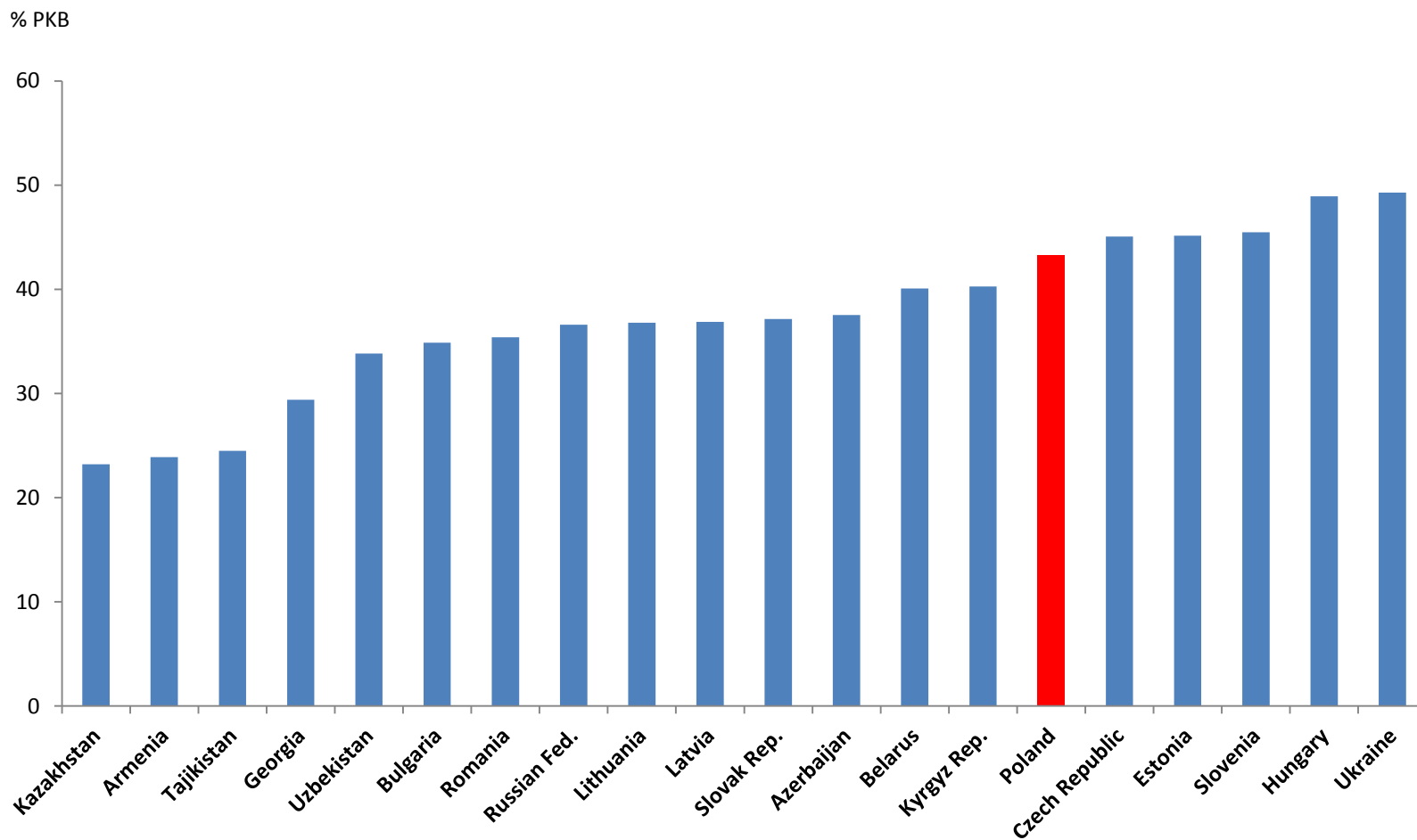
3. Różnice w ewolucji systemów politycznych i gospodarczych

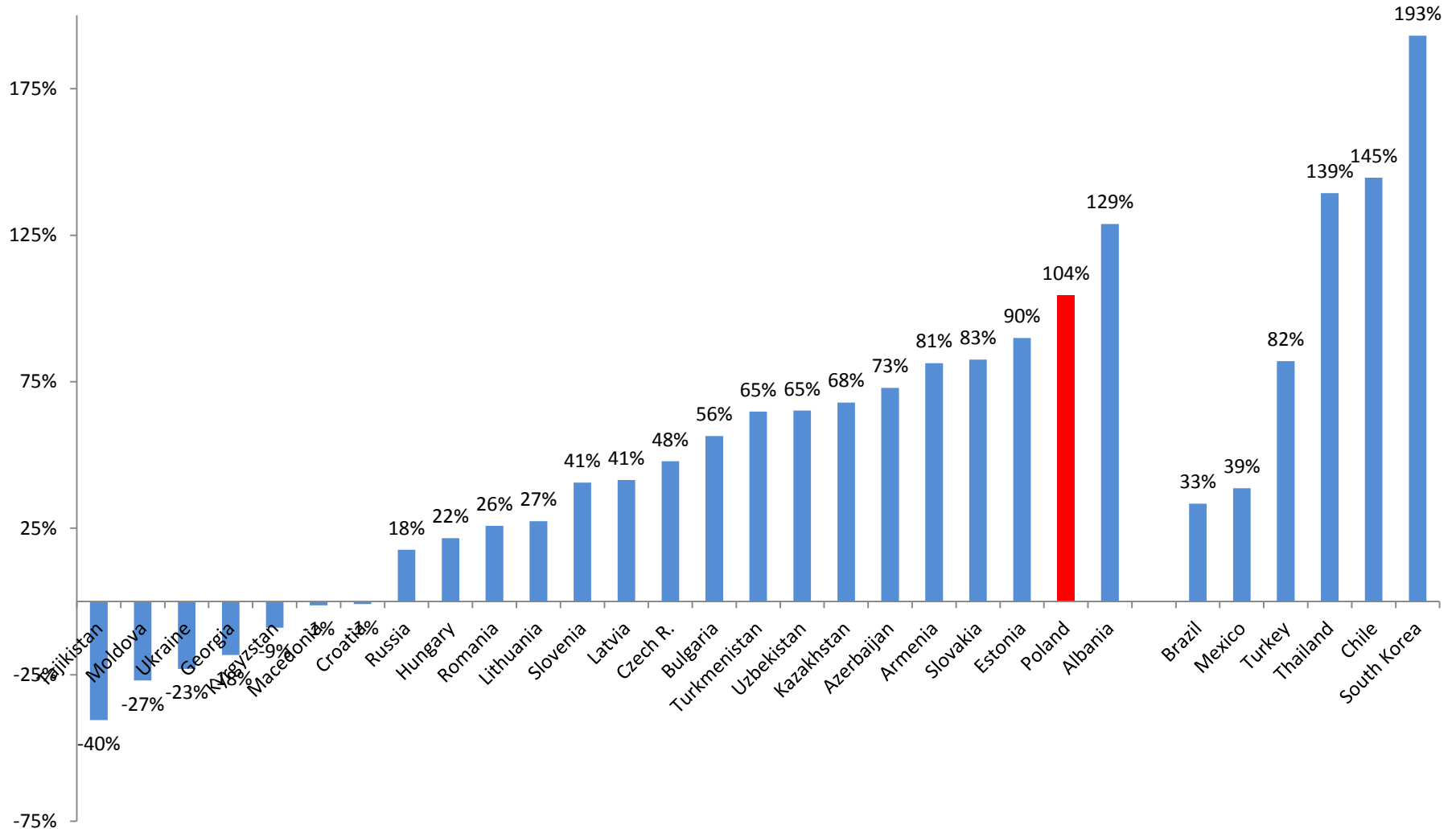
Merchandise trade as a share of GDP is the sum of merchandise exports and imports divided by the value of GDP, all in current U.S. dollars. (WDI)

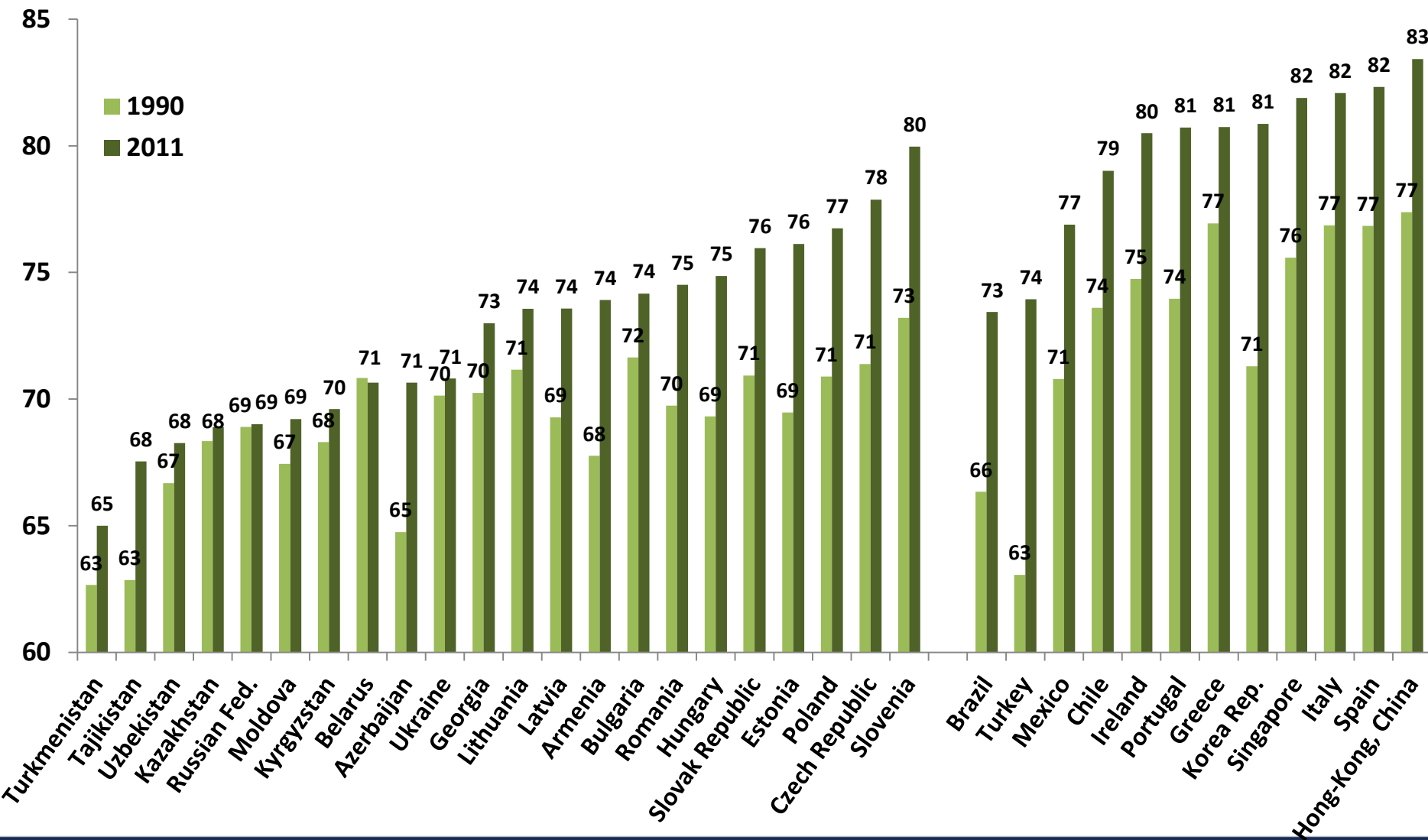
- Demokracja została wprowadzona i podtrzymana w państwach, które wprowadziły kapitalizm.
- Niedemokratyczne systemy polityczne, które koegzystują z:
 - Quasi-kapitalistyczną gospodarką (np. Rosja)
 - Quasi-socjalistyczną gospodarką (np. Kazachstan, Azja Centralna)
- Ważnymi pytaniami odnośnie wariacji systemu ekonomicznego po socjalizmie są szczególnie różnice między systemami kapitalistycznymi w CEE, a quasi-kapitalistycznymi systemami gdzie indziej.

4. Wyniki ekonomiczne po socjalizmie

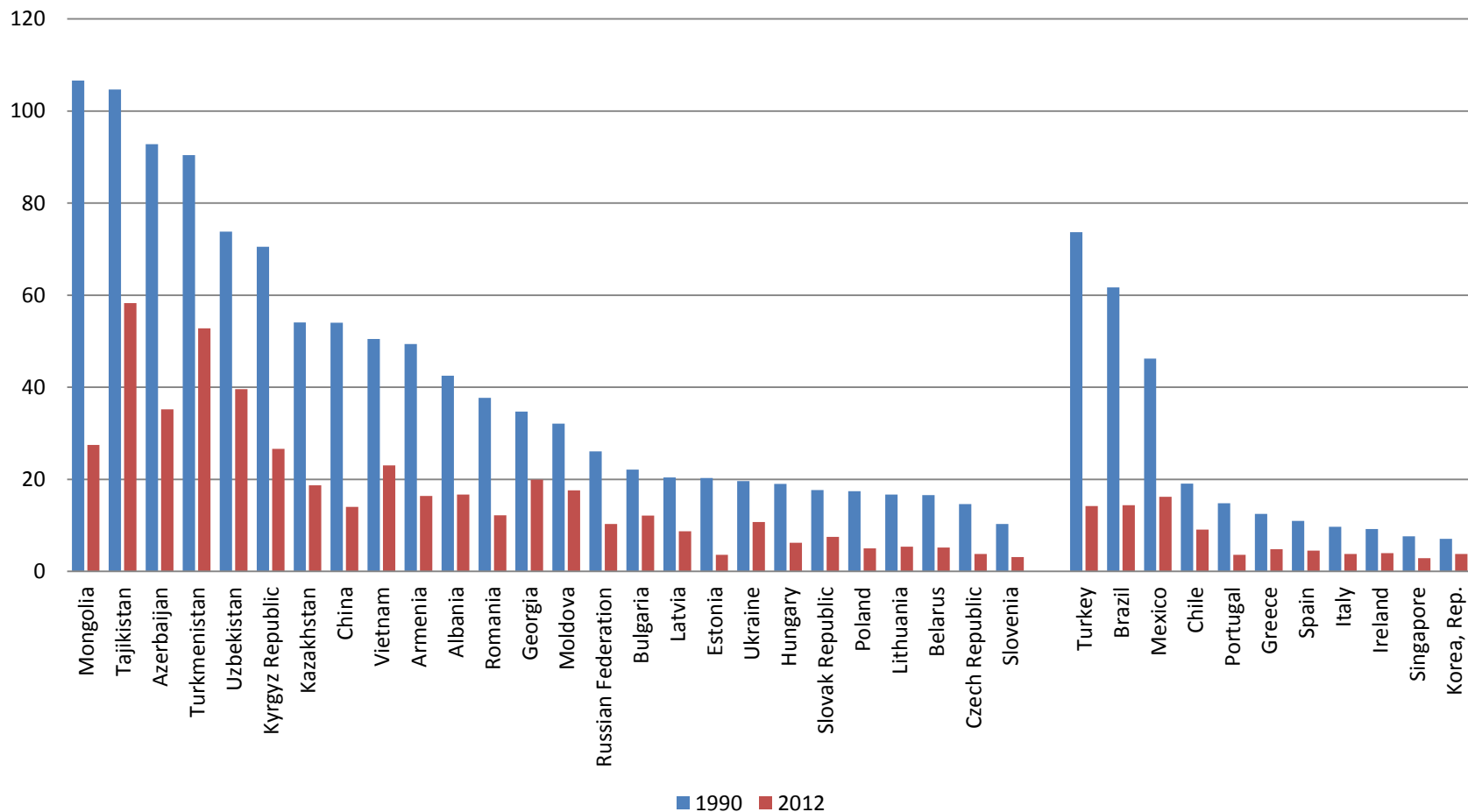
Zmiana PKB per capita: 1989 - 2013

5. Wyniki pozaekonomiczne po socjalizmie

Śmiertelność dzieci poniżej 5 roku życia (na 1000)

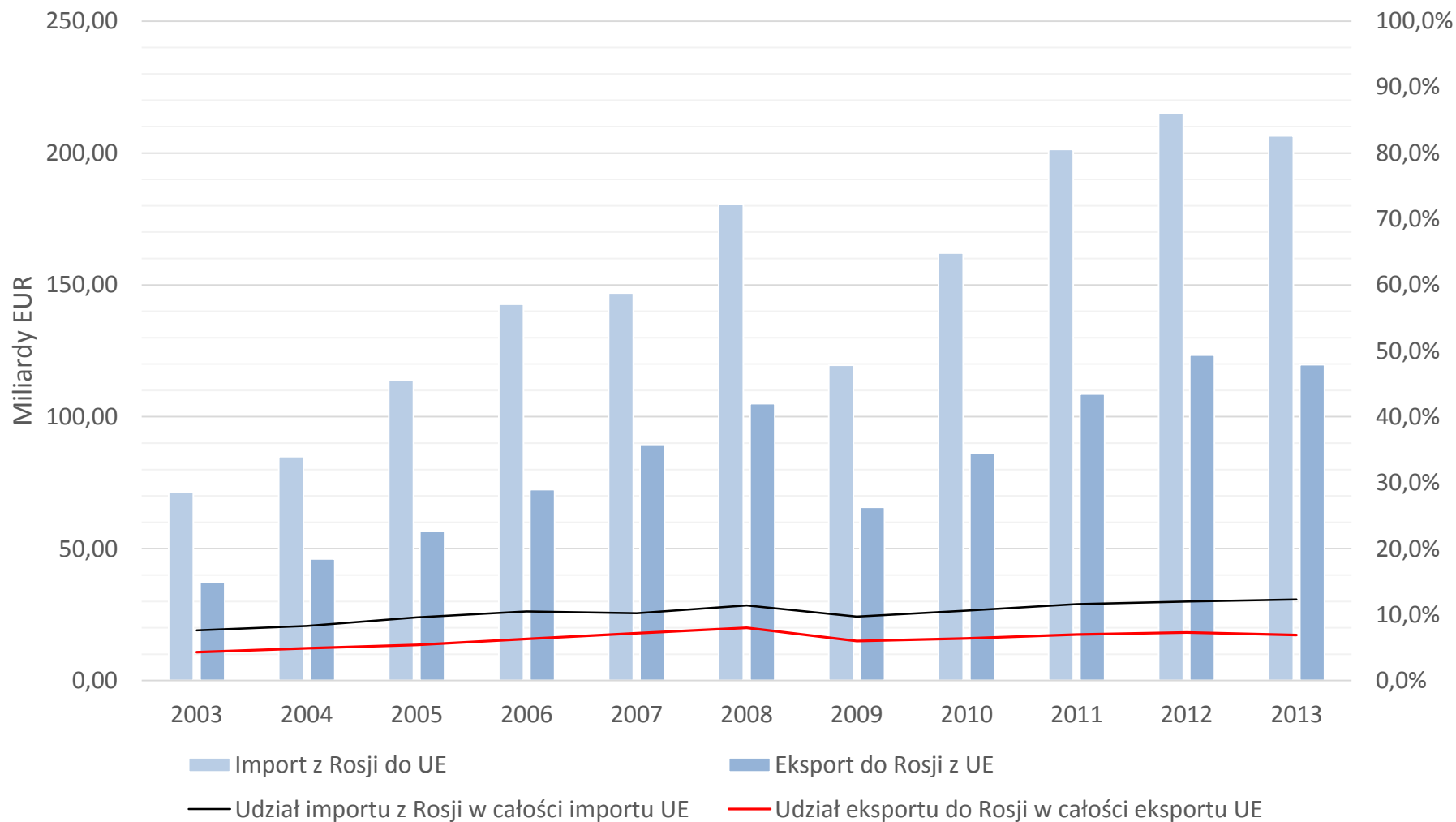

Śmiertelność poniżej 5. roku życia to prawdopodobieństwo śmierci jednego noworodka na 1000 przed osiągnięciem 5. roku życia przy obecnym wskaźniku śmiertelności. (WDI)

Główne czynniki tłumaczące różnice w tempie wzrostu:

- warunki początkowe
- zewnętrzne wydarzenia (np. rosyjski kryzys), w tym: dostęp do rynków
- lokalizacja
- zakres reform rynkowych i natura polityki makroekonomicznej

6. Wpływ sytuacji na Ukrainie na Europę

Źródło – Komisja Europejska, kwiecień 2014, dane za rok 2013

Najwięksi importerzy z Rosji w 2012

L.p	Kraj	Wartość w mld USD	jako % eksportu Rosji	jako % importu kraju
1	Holandia	43,3	9.21%	8,05%
2	Chiny	38,1	8.10%	2,70%
3	Niemcy	30,5	6.49%	2,79%
4	Ukraina	26,6	5.67%	30,55%
5	Białoruś	25,5	5.41%	58,28%
6	Włochy	23,3	4.95%	4,92%
7	Polska	21,0	4.47%	11,01%
8	Japonia	17,4	3.69%	2.19%
9	Kazachstan	16,0	3.40%	36.33%
10	Turcja	15,0	3.19%	7.34%
11	Wielka Brytania	14,7	3.13%	2.40%
12	USA	13,8	2.93%	0.77%
13	Korea Płd.	12,5	2.65%	2.53%
14	Finlandia	11,2	2.38%	15.74%
15	Francja	11,1	2.35%	1.76%
16	Litwa	9,3	1.98%	29.67%
17	Belgia i Luksemburg	9,2	1.95%	2.20%
18	Hiszpania	8,0	1.71%	2.52%
19	Węgry	8,0	1.70%	9.29%
20	Szwecja	7,6	1.62%	4.93%
...				
49	Turkmenistan	1,2	0.25%	16.57%
50	Chorwacja	1,1	0.24%	5.53%

Najwięksi eksporterzy do Rosji w 2012

L.p	Kraj	Wartość w mld USD	jako % importu Rosji	jako % eksportu kraju
1	Chiny	48,1	14.85%	2.27%
2	Niemcy	46,5	14.37%	3.52%
3	Ukraina	17,7	5.48%	24.36%
4	Białoruś	15,0	4.64%	33.49%
5	Japonia	14,3	4.43%	1.80%
6	USA	13,3	4.12%	1.09%
7	Włochy	12,6	3.90%	2.62%
8	Francja	12,2	3.78%	2.30%
9	Korea Płd.	11,2	3.45%	1.98%
10	Polska	9,1	2.80%	5.25%
11	Wielka Brytania	8,2	2.52%	1.88%
12	Kazachstan	7,6	2.34%	9.02%
13	Holandia	7,3	2.27%	1.50%
14	Turcja	6,8	2.09%	4.21%
15	Finlandia	6,7	2.09%	8.97%
16	Czechy	6,0	1.85%	4.17%
17	Belgia i Luksemburg	5,8	1.78%	1.69%
18	Hiszpania	4,3	1.33%	1.59%
19	Litwa	4,2	1.29%	16.04%
20	Szwecja	3,8	1.17%	2.30%
...				
49	Paragwaj	0,7	0.22%	13.69%
50	Grecja	0,7	0.20%	1.93%

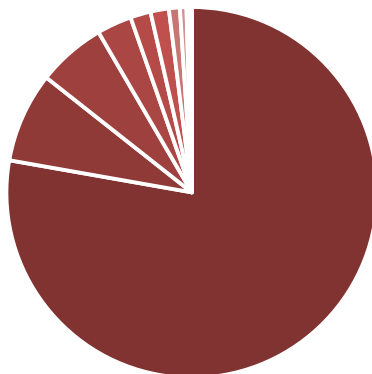
Źródło – United Nations Statistical Division za Observatory of Economic Complexity, 2012

Państwa według udziału eksportu do Rosji w eksporcie kraju w 2012

L.p.	Kraj	Wartość eksportu kraju (mld euro)	Wartość eksportu do Rosji (mld euro)	Udział eksportu do Rosji w eksporcie kraju				
1	Białoruś	15,0	44,9	33,5%				
2	Uzbekistan	1,3	4,8	28,1%				
3	Mołdawia	0,8	2,7	27,8%				
4	Ukraina	17,7	72,8	24,4%				
5	Armenia	0,3	1,6	18,8%				
6	Estonia	2,8	17,3	16,1%				
7	Litwa	4,2	26,1	16,0%				
8	Paragwaj	0,7	5,2	13,7%				
9	Kirgistan	0,2	1,7	13,3%				
10	Łotwa	1,3	12,4	10,8%				
11	Kazachstan	7,6	83,9	9,0%				
12	Finlandia	6,7	75,2	9,0%				
13	Serbia	0,9	11,6	7,8%				
14	Malawi	0,1	1,0	7,2%				
15	Tadżykistan	0,1	0,9	7,2%				
16	San Marino	0,0	0,1	5,7%				
17	Polska	9,1	172,8	5,2%				
18	Słowacja	3,6	72,1	5,0%				
19	Słowenia	1,3	26,9	4,7%				
20	Gwinea	0,1	1,4	4,5%				
					cd.			
					21 Turcja	6,8	160,8	4,2%
					22 Czechy	6,0	143,7	4,2%
					23 Jamajka	0,1	1,8	4,1%
					24 Urugwaj	0,4	10,3	3,8%
					25 Chorwacja	0,5	12,8	3,8%
					26 Islandia	0,2	5,7	3,7%
					27 Węgry	3,3	92,7	3,6%
					28 Niemcy	46,5	1322,1	3,5%
					29 Sri Lanka	0,3	10,2	3,2%
					...			
					35 Włochy	12,6	482,2	2,6%
					41 Francja	12,2	531,6	2,3%
					50 Wielka Brytania	8,2	434,3	1,9%
					58 Holandia	7,3	489,2	1,5%
					67 USA	13,3	1225,1	1,1%

Źródło – United Nations Statistical Division za Observatory of Economic Complexity, 2012

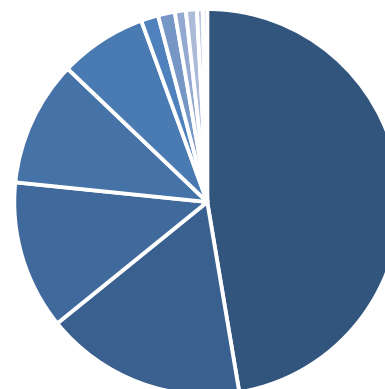
Import

Import z Rosji do EU w 2013

	% importu UE z Rosji
Paliwa mineralne, smary i podobne	77,8%
Inne	7,9%
Produkty przetworzone	6,0%
Chemikalia	3,0%
Surowce z wyjątkiem paliw	1,8%
Towary i transakcje nie klasyfikowane	1,6%
Maszyny i środki transportu	1,0%
Żywność i zwierzęta żywe	0,6%
Tłuszcze roślinne i zwierzęce	0,2%
Różne artykuły przetwórstwa	0,2%
Napoje, tytoń i wyroby tytoniowe	0,0%
Suma	206 478 mln EUR

Eksport

Eksport do Rosji z EU w 2013

	% eksportu UE do Rosji
Maszyny i środki transportu	47,3%
Chemikalia	16,8%
Różne artykuły przetwórstwa	12,5%
Produkty przetworzone	10,5%
Żywność i zwierzęta żywe	7,3%
Surowce z wyjątkiem paliw	1,5%
Napoje, tytoń i wyroby tytoniowe	1,4%
Paliwa mineralne, smary i podobne	0,9%
Towary i transakcje nie klasyfikowane	0,9%
Inne	0,5%
Tłuszcze roślinne i zwierzęce	0,4%
Suma	119 775 mln EUR

Źródło – Komisja Europejska, kwiecień 2014

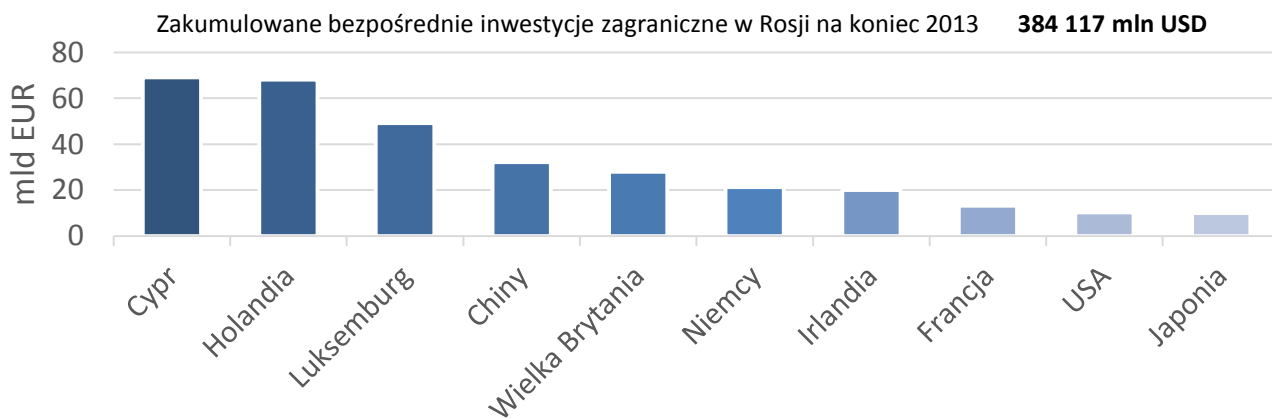
Niemcy – eksport do Rosji na tle eksportu do innych krajów w 2012

L.p	Kraj	Wartość w mld USD	jako % eksportu Niemiec
1	Francja	116,4	8.81%
2	USA	107,6	8.14%
3	Chiny	84,0	6.35%
4	Wielka Brytania	82,1	6.21%
5	Holandia	77,2	5.84%
6	Włochy	68,3	5.17%
7	Belgia-Luksemburg	63,3	4.79%
8	Austria	62,8	4.75%
9	Szwajcaria	59,5	4.50%
10	Rosja	46,5	3.52%
11	Polska	42,8	3.24%
12	Hiszpania	35,7	2.70%
13	Czechy	35,5	2.68%
14	Szwecja	26,9	2.03%
15	Japonia	23,0	1.74%

Chiny – eksport do Rosji na tle eksportu do innych krajów w 2012

L.p	Kraj	Wartość w mld USD	jako % eksportu Chin
1	USA	397,9	18.79%
2	Hong Kong	236,2	11.15%
3	Japonia	175,0	8.26%
4	Niemcy	93,9	4.44%
5	Korea Płd.	78,1	3.69%
6	Wielka Brytania	53,5	2.53%
7	Meksyk	50,0	2.36%
8	Francja	49,5	2.34%
9	Rosja	48,1	2.27%
10	Indie	48,0	2.27%
11	Kanada	47,7	2.25%
12	Australia	43,1	2.04%
13	Holandia	42,9	2.03%
14	Singapur	37,1	1.75%
...			
27	Polska	17,0	0.80%

Zakumulowane bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Rosji według kraju pochodzenia w 2013

Kraj inwestujący	Udział danego kraju w całości BIZ w Rosji
Cypr	18,0%
Holandia	17,8%
Luksemburg	12,8%
Chiny	8,4%
Wielka Brytania	7,3%
Niemcy	5,5%
Irlandia	5,2%
Francja	3,4%
USA	2,7%
Japonia	2,6%

Kraje według udziału bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Rosji wobec całości BIZ danego kraju na koniec 2012

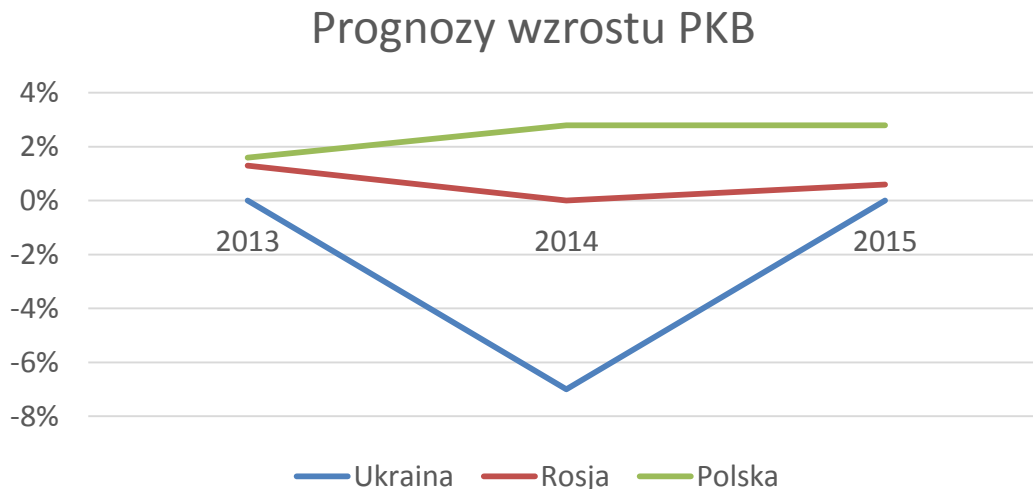
L.p	Kraj	Udział procentowy
1	Cypr	13,13%
2	Czarnogóra	7,89%
3	Słowenia	5,82%
4	Litwa	5,68%
5	Estonia	5,68%
6	Austria	5,28%
7	Łotwa	3,76%
8	Finlandia	2,79%
9	Polska	2,47%
10	Węgry	2,26%
11	Turcja	2,11%
12	Włochy	1,97%
13	Szwecja	1,88%
14	Niemcy	1,63%
15	Chorwacja	1,34%
..		
19	Francja	1,04%
20	Holandia	0,72%
21	Wielka Brytania	0,57%
26	USA	0,32%

Źródło – Rosyjski Urząd Statystyczny, lipiec 2014, dane na koniec 2013

Źródło – United Nations Statistical Division
za Observatory of Economic Complexity, 2012,

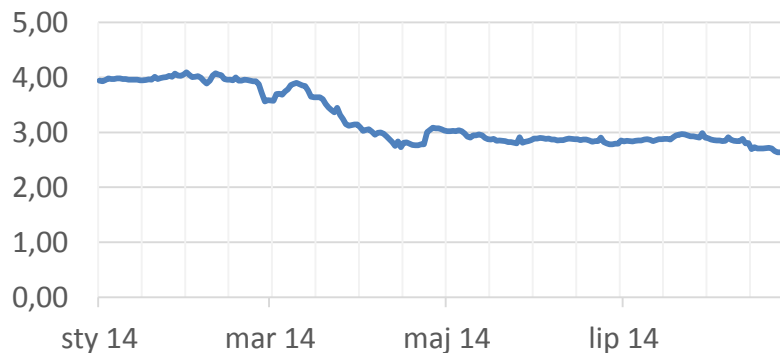
Ukraina	2013	2014	2015
Prognoza w styczniu 2014	0,2%	-0,8%	1,5%
Prognoza w maju 2014	0,0%	-7,0%	0,0%
Korekta prognozy	-0,2%	-6,2%	-1,5%
Rosja	2013	2014	2015
Prognoza w styczniu 2014	3,4%	1,3%	2,5%
Prognoza w maju 2014	1,3%	0,0%	0,6%
Korekta prognozy	-2,1%	-1,3%	-1,9%
Polska	2013	2014	2015
Prognoza w styczniu 2014	1,9%	1,3%	2,7%
Prognoza w maju 2014	1,6%	2,8%	2,8%
Korekta prognozy	-0,3%	1,5%	0,1%

Źródło – EBOiR, styczeń i maj 2014

Źródło – EBOiR, maj 2014

Kurs UAH/USD

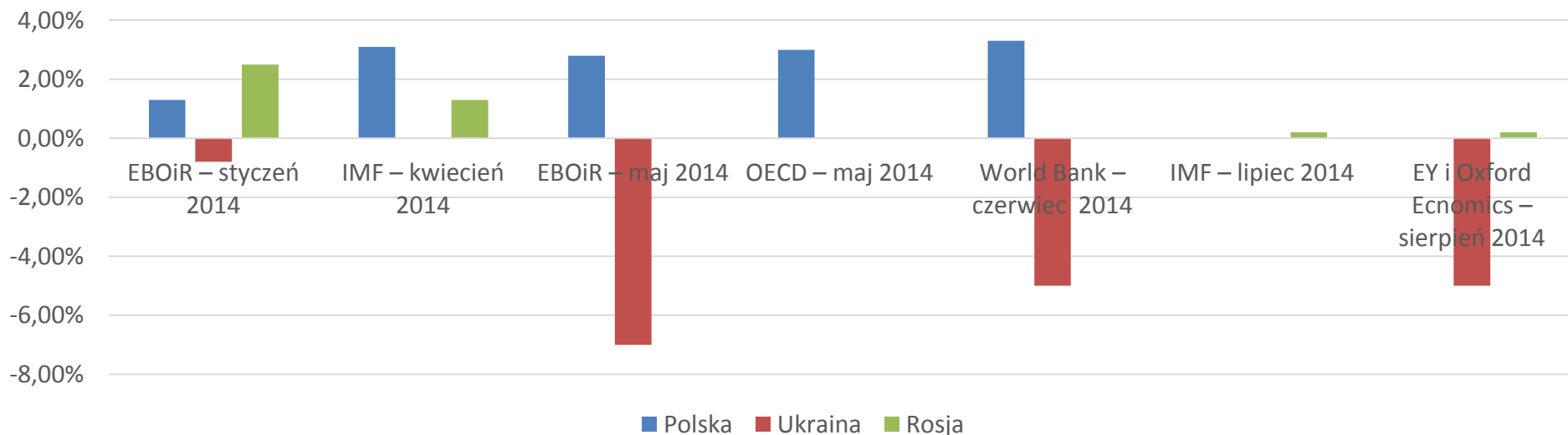
Źródło – OANDA.com

Kurs RUB/USD

Instytucja	Polska		Ukraina		Rosja	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015
EBOiR – styczeń 2014	1,3%	2,7%	-0,8%	1,5%	1,3%	2,5%
IMF – kwiecień 2014	3,1%	3,3%	n/a	n/a	1,3%	2,3%
EBOiR – maj 2014	2,8%	2,8%	-7,0%	0,0%	0,0%	0,6%
OECD – maj 2014	3,0%	3,4%	n/a	n/a	0,5%	1,8%
Komisja Europejska – maj 2014	3,2%	3,4%	n/a	n/a	1,0%	2,0%
World Bank – czerwiec 2014	3,3%	3,5%	-5,0%	2,5%	0,5%	1,5%
IMF – lipiec 2014	n/a	n/a	n/a	n/a	0,2%	1,0%
EY i Oxford Economics – sierpień 2014	n/a	n/a	-5,0%	n/a	0,2%	n/a

Prognozy wzrostu PKB w 2014 roku dla Polski, Ukrainy i Rosji

Koszty sankcji dla krajów UE

Państwo	Koszty sankcji mld USD	Koszty sankcji % GDP	Utrata miejsc pracy in ths	Utrata miejsc pracy as % total jobs
Polska	429	0,10	23	0,14
Niemcy	1 250	0,04	21	0,05
USA	1 278	0,01	12	0,01
Francja	869	0,03	11	0,04
Hiszpania	626	0,05	10	0,05
Włochy	591	0,03	9	0,04
UK	415	0,02	6	0,02
Litwa	154	0,40	5	0,42
Finlandia	273	0,12	3	0,13
Beldia	220	0,05	3	0,06
Estonia	68	0,35	2	0,39
Łotwa	52	0,20	2	0,25
Austria	114	0,03	2	0,04
EU	6 697	0,04	130	0,06

Źródło – analiza ING Groep, 20 sierpnia 2014

Koszty sankcji dla Rosji

- Według szacunków Komisji Europejskiej, straty Rosji w wyniku sankcji wyniosą **23 mld euro** (1,5% PKB) w 2014 roku i **75 mld euro** (4,8% PKB) w 2015
- Według szacunków Reutera, z rosyjskich rynków finansowych w 2014 odpływie kapitał szacowany na **118 mld dolarów**
- Nastąpił spadek wartości rubla o **10%** od 1 stycznia 2014 roku do 29 sierpnia 2014 roku
- Prognoza inflacji rosyjskiego Ministerstwa Finansów wzrosła do **7-7,5%** na koniec 2014 oraz **6-7%** na koniec 2015 roku.